

50+ na rynku pracy dylematy i wyzwania polityki społecznej w kontekście doświadczeń Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL

W Polsce pracuje jedynie 28% osób pomiędzy 55 a 64 rokiem życia, podczas gdy średnio w Unii Europejskiej – ponad 43%. Zwiększenie zatrudnienia w tej grupie wiekowej jest szczególnie istotne w kontekście zachodzących w naszym kraju zmian demograficznych, zwłaszcza w kontekście obserwowanego od kilku lat procesu starzenia się społeczeństwa.

W tej sytuacji szczególnie ważne jest wdrożenie systemowych rozwiązań, które pozwolą na aktywizację zawodową osób w wieku powyżej 50 lat (50+) oraz utrzymanie tych osób na rynku pracy. Kilka innowacyjnych rozwiązań w tym zakresie przetestowano w polskich warunkach dzięki współfinansowemu z Europejskiego Funduszu Społecznego programowi EQUAL.

Czym jest program EQUAL?

Program EQUAL bardzo różni się od innych realizowanych w Polsce programów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. Jego celem nie jest wspieranie szerokiej grupy odbiorców – jak w przypadku innych programów – lecz **wypracowywanie, przetestowanie, a następnie upowszechnianie nowych rozwiązań** służących zwalczaniu wszelkich form dyskryminacji i nierówności na rynku pracy.

Projekty w ramach Inicjatywy EQUAL realizowane są przez **Partnerstwa na rzecz Rozwoju**. W ich skład wchodzi różnego rodzaju instytucje i organizacje, które zdecydowały się razem współdziałać w celu rozwiązania konkretnego problemu związanego z nierównością lub dyskryminacją na rynku pracy. Aby wypracować jak najlepsze rozwiązania partnerstwa ze wszystkich krajów UE prowadzą **ponadnarodową współpracę**. Dzięki temu mogą wymieniać się doświadczeniami i promować swoje rozwiązania. W działaniach i decyzjach partnerstw uczestniczą **osoby z grup dyskryminowanych**, mające problemy z integracją zawodową i społeczną.

W Polsce działa 99 Partnerstw na rzecz Rozwoju, które wypracowują innowacyjne narzędzia służące zwalczaniu dyskryminacji i nierówności na rynku pracy w 5 obszarach tematycznych. **Poszukiwaniem nowych metod aktywizacji zawodowej osób starszych zajmuje się 11 Partnerstw**. W ich realizację zaangażowane są związki zawodowe, organizacje pracodawców, firmy prywatne, instytucje samorządowe oraz organizacje międzynarodowe. Każdy z projektów przyjął nieco inne podejście do grupy docelowej oraz testuje nieco inne metody działania.

Innowacyjne sposoby aktywizacji osób 50+

Poniżej prezentujemy przykłady innowacyjnych narzędzi służących aktywizacji zawodowej osób z grupy 50+:

- **intermentoring** – zmodyfikowana forma mentoringu polegająca na dzieleniu się wiedzą i doświadczeniem przez pracowników grupy 50+ z pracownikami młodszymi

wiekem i/lub stażem z jednej strony oraz szkoleniem pracowników z grupy 50+ przez młodszych wiekiem i/lub stażem z zakresu nowych technologii,

- **jobcoaching** – trening w oparciu o indywidualny plan rozwoju opracowany wspólnie przez zainteresowanego zagrożonego utratą pracy oraz osobistego doradcę zawodowego tzw. job coacha,
- **wortalne internetowe** – miejsca, w których osoba zainteresowana może przeprowadzić test swoich kwalifikacji i kompetencji, otrzymać informacje i porady, ukończyć kurs metodą e-learningu,

Wsparcie osób w wieku 50+ w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Wypracowywanie nowych narzędzi wsparcia osób w wieku 50+ oraz udoskonalanie już istniejących metod będzie możliwe dzięki unijnym funduszom na lata 2007-2013. Innowacyjne projekty na rzecz osób z grupy 50+ będą współfinansowane z programu Kapitał Ludzki.

W ramach programu Kapitał Ludzki osoby w wieku przedemerytalnym (osoby 50+) zostały zidentyfikowane jako jedna z grup docelowych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Grupę tą charakteryzuje bardzo niski poziom aktywności zawodowej, przy stosunkowo niskim poziomie bezrobocia, dlatego **działania adresowane do osób starszych powinny koncentrować się przede wszystkim na zapobieganiu ich wcześniejszej dezaktywizacji zawodowej, przy równoczesnym tworzeniu warunków dla utrzymania tej grupy na rynku pracy.**

Zgodnie z prognozami GUS liczba ludności w wieku produkcyjnym (18-64 lata) spadnie między rokiem 2002 a 2030 o ponad 11%. Przy czym spadek ten będzie generowany głównie przez zmniejszanie się liczby osób młodych, między 18 a 44 rokiem życia. Ich liczebność spadnie o ponad 27%, natomiast **liczba osób w wieku 45 – 64 lata wzrośnie o 14,6%**. Zmiany te przełożą się na zmianę struktury osób w wieku produkcyjnym. Osoby do 44 roku życia nadal będą stanowiły większość, ale ich udział będzie nieznacznie przekraczał 50%. Natomiast **udział osób starszych wzrośnie z 38% do ponad 49%**.

Podstawowym problemem, na jaki napotykają osoby starsze jest **niedostosowanie posiadanych przez nie umiejętności i kwalifikacji zawodowych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy** (m.in. brak znajomości języków obcych oraz umiejętności wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych). Wpływa to na niechęć pracodawców do zatrudniania osób po 50. roku życia, które postrzegane są jako mniej wartościowi pracownicy, a także negatywnie oddziałuje na samoocenę osób starszych, które w celu uniknięcia negatywnych skutków bezrobocia wycofują się z aktywności zawodowej.

Powodem niskiego zaangażowania osób starszych na rynku pracy jest również **istniejący system transferów społecznych, który jest głównym czynnikiem instytucjonalnym zachęcającym do wczesnej dezaktywizacji zawodowej** (m.in. wcześniejsze emerytury, świadczenia przedemerytalne, renty). Należy podkreślić, iż niska aktywność zawodowa osób starszych niesie również negatywne skutki dla całego społeczeństwa, wpływając m.in. na podniesienie obciążeń budżetu państwa związanych z wypłacaniem świadczeń przedemerytalnych oraz na ograniczenie możliwości korzystania przez osoby młode z wiedzy i doświadczeń starszych pracowników.

Wsparcie adresowane do osób po 50. roku życia w ramach Programu Kapitał Ludzki realizowane jest w różnym zakresie w ramach poszczególnych priorytetów i działań programu. Obejmuje ono m.in. usługi o charakterze aktywizacyjno-zawodowym, edukacyjnym, zdrowotnym oraz społeczno-integracyjnym. Podstawowym celem realizowanego wsparcia jest wspieranie zdolności do podjęcia i utrzymania zatrudnienia przez osoby starsze, jak również pomoc w przezwyciężeniu indywidualnych barier społecznych i psychofizycznych, utrudniających im wejście na rynek pracy.

Zakłada się, że w wyniku realizacji programu wsparciem (instrumentami rynku pracy oraz usługą szkoleniową) zostanie objętych **40% bezrobotnych osób powyżej 50. roku życia**. Obecnie powyższy wskaźnik kształtuje się na poziomie 19,4%, przy czym dla kobiet wynosi on 15,9%, zaś dla mężczyzn 21,5%.

Planuje się, że dzięki wsparciu z Programu Kapitał Ludzki:

- 35% osób starszych podejmie zatrudnienie po zakończeniu udziału w projekcie (w tym 10% na zasadzie samozatrudnienia)
 - zostanie utworzonych ok. 11 tys. miejsc pracy dla osób starszych w ramach środków udzielonych na podjęcie działalności gospodarczej.

Formy wsparcia adresowane do osób w wieku 50+ w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Forma wsparcia	Alokacja na Priorytet	Szacunkowa alokacja na wsparcie dla osób 50+
PRIORYTET II <i>Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw</i>		
<i>poprawa stanu zdrowia osób pracujących</i>		
Działanie 2.1 <i>Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki</i>		
<ul style="list-style-type: none"> - ogólne i specjalistyczne szkolenia kierowane do pracowników przedsiębiorstw, m.in. w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych, organizacji pracy, wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, - projekty realizowane przez partnerów społecznych, obejmujące wprowadzanie nowych rozwiązań w zakresie organizacji pracy oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych starszych pracowników 	504 224 045 EUR	75 633 600 EUR (15% alokacji na Działanie)
Działanie 2.3 <i>Wzmocnienie potencjału zdrowia osób pracujących oraz poprawa jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia</i>		
<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie kompleksowych programów profilaktycznych adresowanych do pracowników po 50. roku życia, w szczególności ukierunkowanych na redukcję występowania chorób zawodowych, - opracowanie kompleksowych programów ukierunkowanych na powrót do pracy pracowników po 50. roku życia ze stwierdzonymi chorobami zawodowymi 	105 713 179 EUR	21 142 630 EUR (20% alokacji na Działanie)
PRIORYTET VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i>		
Działanie 6.1 <i>Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspierani aktywności zawodowej w regionie</i>		
<ul style="list-style-type: none"> - pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe, w tym zastosowanie Indywidualnych Planów Działania (IPD) jako kompleksowej metody 	1 826 081 945 EUR	438 259 660 EUR

<p>diagnozowania potencjału zawodowego osób starszych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja warsztatów aktywnego poszukiwania pracy oraz szkoleń z zakresu autoprezentacji i swobodnego poruszania się po rynku pracy, - poradnictwo psychologiczne, psychospołeczne i prawne oraz usługi informacyjno-doradcze dla osób pragnących powrócić na rynek pracy, - szkolenia prowadzące do podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych osób starszych, - przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, - subsydiowanie zatrudnienia, w tym zwłaszcza w sektorze MSP, a także w organizacjach pozarządowych oraz spółdzielniach socjalnych, połączone z zajęciami reintegracji zawodowej i społecznej, - wspieranie wolontariatu jako etapu przygotowującego do podjęcia zatrudnienia, - wspieranie mobilności geograficznej i zawodowej osób starszych - wsparcie doradczo szkoleniowe prowadzące do adaptacji pracownika w miejscu pracy, - organizacja kampanii promocyjnych i akcji informacyjnych kierowanych do pracodawców i pracowników 		(24% alokacji na Działanie)
Działanie 6.2 Promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia		
<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie postaw przedsiębiorczych wśród osób starszych, m.in. poprzez tworzenie zachęt do podejmowania przez nie działalności gospodarczej, w tym w formie spółdzielczej (m.in. poprzez szkolenia, doradztwo, wsparcie finansowe na rozwój przedsiębiorczości), 	400 847 256 EUR	801 694 451 EUR (20% alokacji na Działanie)
PRIORYTET VII Promocja integracji społecznej		
Działanie 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej informacji		
<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie zdolności do podjęcia zatrudnienia przez osoby starsze poprzez zatrudnienie socjalne, szkolenia oraz zajęcia reintegracji zawodowej u pracodawcy - usługi o charakterze edukacyjnym, zdrowotnym 	1 009 388 934 EUR	201 877 786 EUR (20% alokacji)

i społecznym, wspierające mobilność osób starszych na rynku pracy		na Działanie)
Działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmacnianie sektora ekonomii społecznej		
<ul style="list-style-type: none"> - rozwój usług społecznych wspierających osoby starsze w przewyżczeniu indywidualnych barier w powrocie na rynek pracy, - kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych dla osób starszych zagrożonych wykluczeniem społecznym, - promocja i wsparcie wolontariatu, w zakresie integracji osób starszych wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, - staże i zatrudnienie subsydiowane osób starszych zagrożonych wykluczeniem społecznym 	434 813 695 EUR	86 962 739 EUR (20% alokacji na Działanie)
PRIORYTET VIII Regionalne kadry gospodarki		
Działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie		
<ul style="list-style-type: none"> - szkolenia skierowane do osób zatrudnionych o niskich kwalifikacjach lub innych zatrudnionych osób pracujących, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem nowych, uzupełnieniem lub podwyższeniem kwalifikacji i umiejętności zawodowych, - ogólne i specjalistyczne szkolenia kierowane do pracowników przedsiębiorstw, m.in. w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych, organizacji pracy, wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, - szkolenia przekwalifikujące i usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu i zdobycia nowych kwalifikacji zawodowych dla pracowników przedsiębiorstw przechodzących procesy adaptacyjne i modernizacyjne 	1 270 783 690 EUR	190 617 553 EUR (15% alokacji na Działanie)
PRIORYTET IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach		
Działanie 9.3 Upowszechnianie kształcenia ustawicznego w formach szkolnych.		
<ul style="list-style-type: none"> - programy formalnego kształcenia ustawicznego skierowane do osób dorosłych (w tym do osób po 50. roku życia), które chciałyby podwyższyć swoje wykształcenie i kwalifikacje ogólne i zawodowe, - programy formalnego potwierdzania kwalifikacji ogólnych i zawodowych zdobytych w sposób pozaformalny i nieformalny (egzaminacje zewnętrzne, potwierdzanie posiadanych 	184 812 755 EUR	73 925 102 EUR (40% alokacji na Działanie)

kwalfikacji), – usługi doradcze w zakresie wyboru ścieżki kształcenia formalnego, w kontekście potrzeb regionalnego rynku pracy		
OGÓŁEM		1 890 113 575 EUR